

ȘCOLI ȘI DASCĂLI

Colegiul Național "Gheorghe Roșca Codreanu" din Bârlad

Comisul **Gheorghe Roșca Codreanu** (Codrianu) s-a născut pe 10 martie 1805 și s-a stins din viață la Viena, foarte tânăr, pe 19 noiembrie 1837 (multă vreme s-a crezut că de tuberculoză; cercetări mai recente par să indice un cancer). Din motive financiare, nimeni nu s-a învrednicit să-l aducă în țară, așa că a rămas până azi în groapa comună.

Testamentul scris cu o zi înaintea morții face dovada unei lucidități extreme (prin indicațiile pe care le dă pentru administrarea averii, plata datoriilor și așa mai departe) precum și pe cea a unei mărinimii pașoptiste (de sorginte iluministă): cu limbă de moarte, **Gheorghe Roșca Codreanu** cerea *înființarea unei școli pentru educarea a o sută de copii de pe una din moșiile sale*. Totul urma a se realiza doar din averea sa, dar administratorul acestei averi a târăganat lucrurile, astfel că dorința comisului avea să se îplinească abia la 1846, când s-a înființat la Bârlad **Clasul Real al fundației Codrianului** ce avea să funcționeze în această formă până în 1858. Aici se studiau *gramatica, aritmetica, geografia, catehismul* și, după dorința expresă a fondatorului, *limba latină*.

Condițiile materiale de care dispunea școala erau precare, dar pasul înainte făcut prin înființarea ei este unul de necontestat. Trebuie să menționăm că **Neculai Roșca Codreanu**, fratele lui Gheorghe, a lăsat și el, tot prin testament (la 30 ianuarie 1854) o sumă importantă de bani pentru creșterea învățământului bârlădean: șase mii de

galbeni pentru *înființarea unei școli de fete* (după acumularea unui capital din dobânzi - remarcăm din nou luciditatea și chibzuința acestor oameni luminați) și două mii de galbeni "din al cărora venit să ție doi profesori cu două catedre, una de limba franceză și una de limba italiană" la "Clasul Codrian" fondat de către Gh. Roșca Codreanu. "Binefacerea și dorința de a vedea patria mea pusă pe o cale de fericire mai statornică au fost, din frageda mea copilărie și va fi, până în cel din urmă minut al vieții mele, singura idee ce mă va îndeletnici" scrie N. Roșca Codreanu în testamentul său. Căci: "averea, ranguri și măririi, toate se șterg și pier ca sclipirea fulgerului în nouri".

Imperativul economic (în primul rând) cerea dezvoltare pe toate planurile; Bârladul era la acea vreme un puternic centru comercial, cu oameni care înțelegeau că școli mai bune înseamnă, finalmente, o viață mai bună.

La trecerea sa prin Bârlad, în 1849, după ce ascultă o alocuțiune a profesorului Clasului Codrian, Iosif Popescu-Patriciu, domnitorul **Grigore Ghica** a promis înființarea unui gimnaziu la Bârlad. Promisiunea se va materializa destul de târziu, gimnaziul a fost pornit abia la 1858 și a durat până în 1864. În 1859 avea să ia ființă și la Botoșani un așezământ asemănător, care va deveni *Colegiul Național "A. T. Laurian"*. Există referințe din acea vreme care arată că elevii acestor două gimnazii erau silitori și primeau pentru aceasta burse din partea *Ministerului Instrucțiunii și Cultelor*. Merită să observăm că gimnaziul (ca și clasul, ca și liceul și colegiul care au urmat) a fost unul din primele din țară.

În 1860, prin ordonanță a domnitorului **Alexandru Ioan Cuza** se încuviințează ca Gimnaziul să poarte numele Codreanu, al părinților săi fondatori. Ca să ne facem o idee, iată ce se studia la matematică în cei patru ani ai gimnaziului: *aritmetica* în clasa I, *algebra* în clasa a II-a, *algebra și geometria plană* într-a III-a, iar în clasa a IV-a *stereometria (geometria în spațiu)* și *trigonometria* (inclusiv *trigonometria sferică*).

Legea instrucțiunii publice din 1864 transformă gimnaziul în liceu (șapte clase, spre deosebire de patru). Materia la matematică se continua în clasa a V-a: *repetiții generale cu aplicarea algebrei în geometrie*, a VI-a: *teoria funcțiilor*, *geometria analitică cu două dimensiuni* și a VII-a: *geometria practică*.

Din nou necesitatea reformării și înnoirii se făcea simțită: se dorea ca profesorii să nu mai predea mai multe discipline și ca elevii să nu mai stea înghesuiți în clase, în condiții precare. Doctorul **Constantin Codrescu** (membru corespondent al Societății de Medicină din Paris, de al cărui nume se leagă și construirea a ceea ce avea să fie multă vreme Spitalul de adulți din Bârlad) a fost cel care a prezentat, în 1881, Camerei Deputaților memoriul care solicita o clădire nouă pentru liceu. Memoriul nu a fost aprobat inițial, dar în cele din urmă s-a trecut la construcția actualei clădiri, în 1885. La 27 aprilie 1886 aceasta a fost inaugurată, în prezența ministrului învățământului *D. A. Sturza* și a secretarului general *Spiru Haret*. Construcția a costat 230000 de lei.

Dumitru Bagdasar, Nicolae Bagdasar, Constantin Hamangiu, Garabet Ibrăileanu, Vasile Pârvan, Alexandru Philippide, Ștefan Procopiu, Theodor Angheluță, Ioan Barbălată, Vasile Cruceanu, Mihai Botez, Cezar Coșniță, Anton Davidoglu, Nicolae Donciu, Bogdan Ionescu, Emanoil Gaiu, George Teiler, Valeriu Alaci, Virgil Claudiu, Radu Miron, Gheorghe Luca, Dorian Spulber - iată o înșiruire a unei (foarte) mici părți a mulțimii marilor oameni care au trecut prin Liceul "Gheorghe Roșca Codreanu" în

această vreme (ca elevi sau profesori). (M-am rezumat, din pricina lipsei de spațiu, doar la menționarea numelor câtorva academicieni și/sau profesori universitari din domeniul matematicilor. Scriitorul *Alexandru Vlahuță* și pictorul *Nicolae Tonitza* au fost, de asemenea, elevi ai liceului. Monografia [1] menționează - în 1971 - 24 de academicieni și membri corespondenți ai Academiei, și cam două sute de profesori universitari, scriitori, oameni de artă, generali, alte personalități.) Se vede dar că în 1946, cu ocazia centenarului, liceul și-a primit pe merit numele și titlul de **Colegiul Național "Gheorghe Roșca Codreanu"**.

Din păcate nu pentru mult timp. Tăvălugul comunismului a măturat totul în calea sa: nu numai numele, dar și statutul școlii a fost radical schimbat. Între 1948 și 1989 școala aceasta (cu o tradiție de necontestat) a fost pe rând: *Liceul de băieți* până în 1952, *Școala medie de băieți nr. 2* între 1954-1956, *Școala medie mixtă nr. 1* între 1956-1958, *Școala generală de 7 ani nr. 1* din 1958 până în 1962 (perioadă în care toate școlile medii din oraș au fost "unificate" sub titulatura *Complexul școlar*, probabil prin analogie cu complexele agrozootehnice). În fine, din 1962 redevine *Școala medie nr. 2*, în 1965 dând iar promoție de liceu. Prin anii '80, când eram elev al școlii, se numea *Liceul de matematică-fizică "Gheorghe Roșca Codreanu"*. Din 1996 s-a revenit la denumirea deplin meritată, dobândită în 1946, de *Colegiul Național "Gheorghe Roșca Codreanu"*.

"[...] *Singure numai virtutea și binefacerea sunt netrecătoare, căci ele ne urmează și dincolo de mormânt. [...] Singura mea plăcere era de a vorbi adeseori cu oamenii învățați și experienți; a le face mii de întrebări asupra acelor lucruri pe care, din nenorocirea mea și întâmplările venite asupra casei părintești nu le cunoșteam defel; căci, amar omului care trăind în lume nu cunoaște ceea ce ar trebui să cunoască fiește care om, și vai de acei părinți ce nu se îngrijesc de buna creștere a copiilor lor. [...] Adeseori când auzeam vorbindu-se de popoare și drepturile omenirii, despre instituțiile și civilizația țărilor străine, gândeam la nenorocita stare a nației mele, dorind îmbunătățirea soartei ei. Ideile acestea reînviindu-mi nădejdea că, poate, în curând și Moldova să se bucure de o soartă mai ferice, mă făcură a mă ocupa cu mai multă seriozitate despre planul ce de mult timp hrăneam în inima mea, de-a-mi regularisi averea în folosul obștesc al nației mele."*

Am citat iarăși din testamentul lui **Neculai Roșca Codreanu**, având doar regretul de a nu putea cuprinde în acest colț de revistă mai mult din ideile și de a nu putea surprinde mai mult din sufletul celor doi frați atât de generos întemeietori ai unei școli uimitoare prin vechime, tradiție și calitatea celor ce s-au perindat în timp prin spațiul său cultural. Pe toți aceștia am face bine să nu-i uităm niciodată; începând, desigur, cu **Gheorghe și Neculai Roșca Codreanu**.

Bibliografie

1. **T. Nicola** - *Liceul "Gheorghe Roșca Codreanu" Bârlad. Monografie*, Iași, 1971.

Prof. Marian TETIVA
Colegiul Național "Gheorghe Roșca Codreanu"